

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Suomen kilpailukyvyyn parantamisen kannalta on välttämätöntä rakentaa kotimaisille työmarkkinoille malli, joka ei heikennä Suomen asemaa kansainvälisillä markkinoilla. Suomen talous on vielä osittain riippuvainen vientialojen menestyksestä ja näiden alojen toiminta on turvatta kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Vientiyritysten menestyessä taloudellinen hyvinvointi heijastuu myös sisämarkkinoilla toimiville aloille. Näin ollen olisi loogista, että vientialat neuvottelisivat palkkaratkaisun, jonka mukaiseen tasoon muut alat sitoutuisivat. Vastaavanlaisesta mallista on positiivisia kokemuksia esimerkiksi Ruotsissa.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Kirjaus toisi turvaa niille järjestöille, jotka avaavat neuvottelukierroksen ja mahdollisesti määrittelevät työmarkkinamallin mukaisen palkankorotustason. Tällainen määräys estäisi esimerkiksi kesän 2022 kunta-alan ratkaisun, jossa ylitettiin yksityisen sektorin palkankorotustason tuntuvasti. Nämä korotukset rahoitetaan verovaroin ja vääristävät työmarkkinoita kunta-alan ollessa palkkajohtaja. Valitettavasti valtakunnansovittelijan ja sovittelulautakunnan sovittelutoimintaa on rajoitettava hallitusohjelmassa mainitulla määräyksellä, jotta vastaavanlaiset tilanteet vältetään jatkossa.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Yksi tapa kohdistaa korotuksia tehtäviin, joissa palkkausta on kehitettävä, on sopia korotuksista paikallisesti. On kuitenkin huomioitava, että paikallinen sopiminen ei ole kaikille aloille sopiva instrumentti eikä kaikilla aloilla tällaisia ratkaisuja haluta tehdä. Esimerkiksi yksityisillä palvelualoilla yritysten koot saattavat olla hyvin pieniä eikä mahdollisuuksia tai osaamista paikallisten ratkaisujen tekemiseen ole. Liian jäykkä malli saattaa myös johtaa tilanteisiin, joissa matalammin palkatut ja työvoimapulasta kärsivät alat joutuvat entistä suurempaan ahdinkoon muiden alojen vetäessä työvoimaa korkeamman palkkatason turvin. Mallin tulisi mahdollistaa poikkeukset esim. tilanteissa,

joissa alan sopimusosapuolista riippumaton ulkoinen tekijä on aiheuttanut tilanteen, jossa alan palkkataso on jäänyt objektiivisesti arvioiden jälkeen. Luonnollisesti poikkeuksien tulisi olla erityistapauksia eikä poikkeuksista voisi muodostua pääsääntöä, joka realisoituu jokaisella neuvottelukierroksella. Mallista poikkeamisen tulisi saada laajempi hyväksyntä kotimaisessa työmarkkinakentässä.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Työmarkkinaosapuolten kesken käytiin neuvotteluja loppuvuodesta 23. SAK kuitenkin ilmoitti vetäytyvänsä neuvotteluista todeten, että pelkästä työmarkkinamallista neuvottelemineen on mahdotonta. Tältä pohjalta voidaan todeta, että tällaista menettelyä on tuskin mahdollista löytää.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Näkemyksemme mukaan kehittämistarpeita ei ole.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

-

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Tällaisten toimenpiteiden tulisi perustua neuvotteluosapuolten yhteiseen sopimiseen ja yhteisymmärrykseen asiasta.

7. Muut mahdolliset kommentit.

-

Varmo Olli
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry